

ערי מקלט

במאמר זה נידונת סוגיית מקומם של ערי מקלט.

כל המידע הגיאוגרפי המוזכר במאמר זה מרוכז בקובץ [ערי מיקלט](#). (כדי לפתוח אותו יש להתקין תוכנה של [גוגל ארץ](#)).

כתוב בפרשת מסעי:

"והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהיינה לכם. את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה" (במדבר ל"ה י"ג-י"ד).

הערים אשר בעבר הירדן מנויים בדברים ד' מ"ג "את בצר במדבר בארץ המישר לראובני ואת ראמת בגלעד לגדי ואת הגולן בבשן למנשי". שלש הערים בארץ כנען מוזכרים בספר יהושע פרק כ"א, והן חברון בנחלת יהודה, שכם בנחלת אפרים וקדש בגליל בנחלת נפתלי.

1. ערי מקלט במערב

[חברון ושכם](#) ידועים. את קדש נפתלי מזהים עם [תל קדש](#) צפונה לקיבוץ מלכיה סמוך לגבול עם לבנון. מקום זה מתאים לתיאור של כפתור ופרח (פרק י"א מסלול א') לפיו קדש בהר נפתלי נמצאת מהלך חצי יום דרומה מפנייס וקוראים לו קדס. אכן מרחק ממערת בנייס עד תל קדש בקו אווירי 22 ק"מ כמהלך חצי יום. לפני 1948 היה קיים שם כפר ערבי קטן בשם קדס. לעומת זאת ערים בעבר הירדן לא ידועים.

על ערי מקלט כתוב בגמרא (מכות ט' ע"ב):

"תנו רבנן שלש ערים הבדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען ומכוונות היו כמין שתי שורות שבכרם חברון ביהודה כנגד בצר במדבר שכם בהר אפרים כנגד רמות בגלעד קדש בהר נפתלי כנגד גולן בבשן ושלשת שהיו משולשין שיהא מדרום לחברון כמחברון לשכם ומחברון לשכם כמשכם לקדש ומשכם לקדש כמקדש לצפון".

ברייטא זאת אומרת ארבעה דברים:

- (א) שלש ערים במערב וכן שלש ערים במזרח נמצאות על קוים ישרים
- (ב) קוים אלו מקבילים כמו שתי שורות בכרם
- (ג) ערים שמזרח נמצאות כנגד ערים שבמערב

(ד) שלש ערים במערב מחלקות את אורך הארץ לארבעה חלקים שוים

אכן חברון, שכם וקדש נפתלי נמצאות בערך על קו ישר אחד. אם נעביר [קו גאודזי](#) דרך מערת מכפלה¹ ודרך קבר יוסף, אז קו זה יעבור כ- 500 מ' מערבה מקצה מערבי של תל קדש. מאחר ועיר מקלט היתה די גדולה (ראה דיון בהמשך), קו זה עובר בתוך העיר. קו זה מכוון (בחברון) **12.1452** מעלות מזרחה מן הצפון. קו זה מקיים מופת הבא: המשך שלו דרומה פוגע [גבול דרומי](#) צר (רוחב ק"מ) של גד לפי יחזקאל. לדבר זה יש משמעות לגבי מקום ערי מקלט לעתיד לבוא (על כך בפרק ג').

אבל סעיף ד) לעיל וודאי לא מתקיים. מרחק ממערת המכפלה לקבר יוסף 78.101 ק"מ ומרחק מקבר יוסף לתל קדש (מרכז תל צפוני) 102.16 ק"מ.

במאמר [חלוקת הארץ לשבטים](#) נתן הסבר למרחקים אלו. מרחק בין קו רוחב מערת המכפלה (קבר אבות) לקו רוחב של קבר יוסף 74.847 מיל². מספר זה מרמז על חלוקת הארץ לע"ל לרצועות שוות של 75 מיל מצפון לדרום. אי התאמה של 0.153 מיל לא סותרת את הרמז. במאמר על [פרשת חי שרה](#) כתבנו שאוהל אברהם היה 30 מיל ממרכז קדש הקדשים בכיון 23.5 מעלות מערבה מן הדרום. ועוד חשבנו גודל שדה מכפלה בתור ריבוע בשטח 600,000 אמות מרובעות של אמת תורה של 48 ס"מ. מתברר שאם אוהל אברהם היה באמצע גבול מערבי של השדה, אז מרחק מגבול דרומי של השדה עד קו רוחב של קבר יוסף יהיה **75.0026** מיל. בגבולות דיוק נתונים של קבר יוסף זהו 75 מיל! לכן אם נעמיד מרכז עיר חברון בקצה דרומי של השדה, אז מרחק בינו לבין קו רוחב קבר יוסף יהיה בדיוק 75 מיל. לעומת זאת מרחק בין קו רוחב של קבר יוסף לקו רוחב של תל קדש הוא בערך **97.5** מיל או 99.45 ק"מ.

ההסבר לאי שוויון המרחקים הוא כדלקמן. ארץ ישראל בגבולות פרשת מסעי תופסת (פרט לבליטת [קדש צין](#)) [חמש רצועות](#) של חלוקת הארץ לעתיד לבוא. אלו רצועות מצפון לדרום: אפרים, ראובן, יהודה, תרומה ובנימין. רוחב כל רצועה מצפון לדרום 75 מיל. מרכז קדש הקדשים נמצא באמצע 30 מיל צפוניים של התרומה. לכן הגבול הדרומי (מערבה מקדש ברנע) עובר 135 מיל דרומה ממרכז קדש הקדשים והגבול הצפוני עובר 240 מיל צפונה ממרכז ק"ק. רוחב הארץ מדרום לצפון (שוב, ללא בליטת קדש צין) הוא בדיוק 375 מיל. אם נחלק אותו לארבע חלקים שוים, נקבל כל חלק 93.75 מיל. אבל חברון ושכם כאמור משמרים את המרחק 75 של חלוקת הארץ לע"ל. לכן נשארו $300=375-75$ מיל. והיה ראוי לחלק 300 מיל אלו לשלשה חלקים שוים של 100 מיל. לכן היינו מצפים שמרחק בין שכם לקדש נפתלי יהיה 100 מיל. אכן מרחק בין קבר יוסף למרכז תל קדש כמעט במדויק 100 מיל אבל מרחק בין קו רוחב שלהם בערך **97.5** מיל. נזכיר שאוהל אברהם נמצא $30\cos(23.5)=27.512$ מיל דרומה מקו רוחב מרכז ק"ק. מרחק בין קו רוחב חברון לקו רוחב של שכם כאמור 75 מיל ומרחק בין קו רוחב של שכם לקו רוחב של קדש נפתלי 97.5 מיל. מאחר וגבול צפוני של הארץ עובר 240 מיל צפונה מירושלים אז מרחק בינו לקדש נפתלי שוה $95=240+27.5-97.5$ מיל. המרחק בין ירושלים לגבול דרומי של הארץ כאמור 135 מיל. לכן מרחק בין חברון לגבול דרומי של הארץ $135-95=27.5$ מיל.

¹ יותר מדויק דרך מרכז מערת קבורת אבות אשר נמצא 25.5 מ' צפונה וכ- 11.3 מ' מזרחה מפיינה דרום מערבית של הבניין.
² מיל כאן ובכל מקום במאמרים שלנו הוא 2000 אמות הארץ כאשר אמת הארץ היא אמה ירושלמית היא אמת יחזקאל והיא שוה 51 ס"מ

על כן ערי המקלט מחלקים את אורך הארץ 375 מיל מזרם לצפון לקטעים של 107.5, 75, 97.5 ו-95 מיל. את מרחק 75 מיל הסברנו. אבל מדוע יתר המרחקים לא שווים ביניהם? במאמר [ויצא יעקב מבאר שבע](#) בפרק 4 תיארו את ההתאמה בין גופו של יעקב לבין מקום של באר שבע, חברון, ירושלים בית אל ושילה. לפי התאמה זאת מרחק 30 מיל בין חברון (אוהל אברהם) לירושלים (מרכז קדש הקדשים) הוא כנגד אמה של יעקב וכן המרחק בין קו רוחב של ירושלים ושילה. לכן מבחינת גופו של יעקב חברון נמצאת 30 מיל דרומה מירושלים ואז שכם אשר נמצאת 75 מיל צפונה מחברון, וזה 2.5 מיל דרומה ויחד אתה קדש נפתלי. על כן מרחק בין קדש נפתלי לגבול צפוני אשר עובר 240 מיל צפונה מירושלים יגדל ב- 2.5 מיל ויהיה 97.5 מיל כמו מרחק בין שכם לקדש נפתלי. מאידך, מרחק מחברון לגבול דרומי יקטן ב- 2.5 מיל ויהיה 105 מיל. אבל עדיין 105 איננו 97.5.

במאמר [חלוקת הארץ לשבטים](#) הסברנו שאילו בני גד וראובן לא היו מקיימים את התנאי והיו נאחזים בתוך בני ישראל, אז הם היו מקבלים כל אחד רצועה ברוחב 30 מיל מצפון לדרום, דרומה מבאר שבע (ולא 37.5 מיל כמו שקבלו בעבר הירדן). ואז גבול דרומי של הארץ היה עובר לא 135 אלא 120 מיל דרומה מירושלים ומרחק בין חברון לגבול דרומי היה קטן ב- 15 מיל. אם בין שני האפשרויות נבחר ממוצע, אז המרחק בין חברון לגבול ממוצע יקטן ב- 7.5 מיל ויהיה $105 - 7.5 = 97.5$ מיל.

פתרון שני להשוואת מרחקים: קו רוחב גבול צפוני של הארץ עובר בגבול צפוני של [מקדש בעל בר](#). קו רוחב זה נמצא 242.5 מיל צפונה מירושלים. מקדש נפתלי עד קו רוחב זה מרחק 97.5 מיל. לגבי מרחק מחברון דרומה, אולי צריך למדוד אותו עד גבול צפוני של מחנה ישראל בקדש ברנע. מחנה זה היה 12 מיל כאשר מרכזו שלו היה בקו רוחב 30.556063 וגבול צפוני בקו רוחב 30.6113. מרחק מחברון עד קו רוחב זה כ- 99.2 מיל. ואפשר להבליע את הפרש בין 99.2 ל- 97.5 מיל בתוך גודל העיר (ראה דיון על גודל העיר בהמשך).

אבל שני הפתרונות לא מקיימים את דברי הברייתא: "שיהא מזרם לחברון כמחברון לשכם ומחברון לשכם כמשכם לקדש ומשכם לקדש כמקדש לצפון". לכן נציע פתרון שלישי.

נניח שגודל עיר מקלט יחד עם מגרש היה 2.5 על 2.5 מיל כאשר העיר היא אלף על אלף אמה וסביבה מגרש אלפים אמה לכל רוח. צורה זאת של עיר לויים משלבת את דעת רש"י (במדבר ל"ה ב') שמגרש היה אלפים אמה חוץ לעיר ודעת רמב"ן שהעיר גופא היתה אלף על אלף אמה. עוד נניח שתחום חברון היה ממערת המכפלה ודרומה, תחום שכם מקבר יוסף ודרומה ותחום קדש מתל קדש ודרומה.

"מזרם לחברון כמחברון לשכם". כיצד? גבול דרומי של הארץ עובר 135 מיל דרומה מירושלים ומערת המכפלה נמצאת 27.5 מיל דרומה מירושלים. לכן גבול דרומי של חברון נמצא 30 מיל דרומה מירושלים וממנו עד גבול דרומי של הארץ 105 מיל. חברון – חבור לנו"ן היא כפילתו של ירושלים. לכן אנו מודדים מרחק מחברון לשכם מירושלים. מקו רוחב ירושלים עד דרום חברון 30 מיל. ומזרם חברון עד קו רוחב דרום שכם 75 מיל. ביחד 105 מיל. נמצא מזרם לחברון כמו מחברון לשכם.

"מחברון לשכם כמשכם לקדש". כיצד? כעת מודדים מרחק מחברון לשכם גם כן מירושלים אבל עד צפון חברון ומשם עד דרום שכם. לכן המרחק הוא $100 = 27.5 + 75 - 2.5$ מיל. מקבר יוסף עד קו רוחב תל קדש 97.5 מיל. לכן מדרום שכם עד צפון קדש 100 מיל.

"משכם לקדש כמקדש לצפון". כיצד? מצפון שכם עד קו רוחב דרום קדש $95 = 97.5 - 2.5$ מיל. מתל קדש עד קו רוחב גבול צפוני 95 מיל. קבלנו שוויון.

כעת מובן מדוע ברייתא חוזרת על כל עיר פעמים ולא אומרת בקצרה "מדרום לחברון כמחברון לשכם וכמשכם לקדש וכמקדש לצפון". הברייתא משווה מרחק בין זוג לזוג וכל פעם מחשבת אותו אחרת- כולל אורך העיר או לא כולל.

2. שלש ערים במזרח

כדי לקיים את תנאי שערים במזרח נמצאות כנגד ערי מקלט במערב כפשוטו יש להעמיד אותן בקו רוחב של הערים במערב. במאמר [חלוקת הארץ לשבטים](#) הצענו שלש מקומות:

בצר- במקום כפר [ברזה](#) בירדן נ.צ. 31.52320/35.748056,
ראמת- בצד דרומי של עיירה [בורמה](#) בירדן נ.צ. 32.213140/35.782927
גולן – כ-1.5 ק"מ דרומית [קוניטרה](#) בסוריה, נ.צ. 33.109925/35.829130

העמדנו אותם על קו ישר אחד המכוון (מברזה) 2.46 מעלות מזרחה מן הצפון.

יש דמיון בן שם ברזה ובצר ע"י חילוף סדר צר- רצ וחילוף צ' בז'. ברזה נמצאת כ- 4 ק"מ צפון-מערבית לעיר דיבן, היא דיבון המקראית. ביהושע י"ג ט' כתוב "וכל המישר מידבא עד דיבון". מידבא העיר הידועה בירדן אשר נמצאת 24 ק"מ צפונה מדיבן. על כן, כל התחום בין מידבא עד דיבן נחשב בתור מישור, וברזה היא חלק ממנו. גובה שלו פחות או יותר אחיד כ- 700 מ' מעל פני הים. הדבר תואם את מה שכתוב בתורה (דברים ד' מ"ג) "את בצר במדבר בארץ המישר לראובני".

שם בורמה נשמע כמו ב-רמה. בורמה נמצאת כ- 3 ק"מ צפונה מנחל יבוק אבל כ- 1.8 ק"מ דרומה ממעבר יבק לפי חשבוננו (ראה [מהלך יעקב](#) עמ' 8). מאחר וגבול גד הגיע עד יבק (דברים ג' ט"ז), בורמה מן הסתם היתה בחלקו של גד.

קוניטרה יושבת על דרך חשובה מדמשק לארץ ישראל. בתקופה יונית ואחריה היתה כאן עיר בשם סריסאי. לא ידוע האם היתה שם עיר בתקופה ישראלית. קוניטרה היא בוודאי חלק של בשן והיתה בנחלת חצי שבט מנשה.

הבעיה עם זיהוי זה היא שקו ערי מקלט במזרח לא מקביל לקו ערי מקלט במערב. בנוסף, לא מסתבר להעמיד את בצר עיר מקלט הדרומית סמוך לגבול דרומי של ראובן בנחל ארנון (כ- 8 ק"מ צפונה מן הגבול). הפסוק "ושלשת את גבול ארצך" (דברים י"ט ג') שממנו לומדים שערי מקלט מחלקים את אורך הארץ לארבע חלקים שווים, אותו פסוק לכאורה מתייחס גם לשלש ערים בעבר הירדן המזרחי.

להלן נציע פתרון למקום ערי מקלט במזרח על קו ישר אשר מקביל לקו ערי מקלט במערב ואשר מחלק את עבר הירדן המזרחי לארבע חלקים שווים.

נעמיד את [בצר](#) במקום מרכז מחנה ישראל בערבות מואב, נ.צ. 31.815637/35.64066. במאמר על [מהלך יעקב](#) בפרק 9 הסברנו את חשיבות של נקודה זאת. בפרט, כאן היתה סוכות של יעקב. אפשר לומר שיעקב מצא בה מקלט מרוצח עשו אשר פגשו במחנים. כידוע מחנה לוייה שימש בתור עיר מלגט ארבעים שנה במדבר. על כן, כאן בערבות מואב היה מקום מקלט אחרון של בני ישראל. סביר להניח שמשה קבע מקום עיר מקלט הראשונה בעבר הירדן שתהיה המשך למקום מקלט אחרון במדבר, אחרת לרוצחים שישבו שם לא היה מקלט משך 14 שנה בהם כבשו וחלקו את הארץ.

ועוד ראייה מגמרא מכות י' ע"א א"ר תנחום בר חנילאי: "מפני מה זכה ראובן לימנות בהצלה תחלה? מפני שהוא פתח בהצלה תחלה, שנאמר: וישמע ראובן ויצילהו מידם". במאמר על [מהלך יעקב](#) פרק 9 סעיף ה') הבאנו ראיות שאחים דנו את יוסף למיתה ומכרו אותו באותה נקודה סוכות. על כן מקום בו ראובן פתח בהצלה של יוסף הוא גופא הפך לעיר מקלט בצר בנחלת ראובן. ויש עוד סימן שמקום בו היה ניסיון רצח של יוסף, הפך למקום מקלט של רוצחים.

האם מרכז המחנה בערבות מואב היה בנחלת ראובן? הדבר לא כתוב בפרוש. גבול דרומי של ראובן היה בנחל ארנון. מסלול מסעות בני ישראל חוצה את הנחל בקו רוחב 31.4560. גבול צפוני של גד במחנים בקו רוחב 32.18539 או במערב יבק בקו רוחב 32.2299. מרכז המחנה בערבות מואב לפי חשבוננו בקו רוחב 31.81564. ממוצע בין מספר ראשון ושני הוא 31.8206, צפונה ממרכז המחנה. על כן ראוי שמרכז המחנה יהיה בחלקת ראובן. ערבות מואב בתרגום אונקלוס נקראת בכל מקום "מישריא דמואב". לכן נתן לקרוא לה "ארץ המישר".

לעיל כתבנו שקו גאודזי ממערת המכפלה (מרכז קבר אבות) לקבר יוסף מכוון 12.1452 מעלות מזרחה מן הצפון. נעביר דרך בצר קו בזוית זאת מזרחה מן הצפון. מתברר שהמשך קו זה דרומה פוגע כמעט במדויק במרכז [צוער](#) (נ.צ. 31.04672/35.448327) (16 מ' מזרחה יותר)³. [המשך הקו](#) צפונה עובר כ- 140 מ' מזרחה ממתחם בעל בך.

מה פשר הדבר? צוער היא עיר מקלט של לוט כמו שכתוב בתורה "מהר המלט שמה" (בראשית י"ט כ"ב) ובעל בך היא חרן אליה נמלט יעקב מעשו (ראה מאמר על [מהלך יעקב](#) פרק 6). מקובל לזהות

³ מרכז צוער נמצא בקו רוחב של מערת לוט 79.5 מיל דרומה ממרכז ק"ק ו-18 מיל מערבה מקו אורך של סוכות. אנו מודדים את המרחק בקו רוחב של מערת לוט. הדבר הוסבר במאמר על [מלחמת ארבע המלכים](#) פרק ג'. אבל שם מדדנו את מרחק 18 מיל בקו רוחב של סוכות

בעל כך עם בעל גד- גבול צפוני של כבוש יהושע. לפי חשבוננו במאמר [מלחמת ארבע המלכים](#) בפרק ד', [גבול דרומי](#) של הארץ בפרשת מסעי מתחיל בפינה דרום-מזרחית של צוער. על כן צוער מהווה פינה דרום מזרחית של הארץ. מרכז צוער נמצא 79.50 מיל דרומה מקו רוחב ירושלים (דהיינו קו רוחב מרכז ק"ק). גבול צפוני של הארץ עובר 240 מיל צפונה מירושלים. אומנם בצר-סוכות איננה ירושלים אבל במאמר על [מהלך יעקב](#) בפרק 9 סעיף ו' הסברנו שסוכות נמצאת על [ציר בית המקדש](#) בגבול מזרחי של תרומה לעתיד לבוא. בעתיד ציר בית המקדש יהיו מכוון בדיוק מזרחה. לכן נתן לומר שסוכות נמצאת בקו רוחב ירושלים.

מכאן מתבקש פתרון הבא לגבי מקום שני ערי מקלט הנוספים. נעמיד את [ראמת](#) 80 מיל צפונה מקו רוחב ירושלים על קו 12.1452 מעלות מבצר, ואת [גולן](#) 160 מיל צפונה מקו רוחב ירושלים על אותו קו. קיימנו ו"שלשלת את גבול ארצך" גם במזרח.

כיצד? מקו רוחב גבול צפוני עד גולן 80 מיל, מגולן עד קו רוחב של ראמת 80 מיל, מראמת עד קו רוחב ירושלים 80 מיל. מקו רוחב ירושלים עד מרכז צוער 79.5 מיל. יש כאן אי התאמה של חצי מיל או 1000 אמה כנגד גודל עיר לויים ללא מגרש. חשבנו את קואורדינטות של ראמת וגולן:

ראמת נ.צ. 32.513898/ 35.818032
גולן נ.צ. 33.249680/ 36.008017

ראמת סמוכה מדרום-מערב לעיר אירביד בירדן, שמה יווני היה ארבלה. גולן נמצאת בקו רוחב תל דן ובניאס, כ- 29 ק"מ מזרחה מבניאס. אין לידה שום עיר ידועה. גולן נמצאת בתחום בשן, בנחלת חצי שבת מנשה. ראמת נמצאת 3.6 ק"מ דרומה מקו רוחב של גלעד של יעקב. לכאורה, מקום זה נמצא צפונה מנחלת גד. אבל גד קיבל חצי הר הגלעד (דברים ג' י"ב), והיינו חצי המערבי כי גד קיבל "הערבה והירדן וגבל מכנרת ועד ים העברת ים המלח" (שם, י"ז). קו ערי מקלט שהעברנו דרך סוכות, חוצה את קו רוחב מחנים כמעט במדויק באמצע בין מחנים לבין הירדן. לכן יתכן שקו זה מחלק את הר הגלעד בין גד למנשה. ואז מסתבר שראמת שחישבנו נמצאת בנחלת גד.

מרחק 80 מיל הוא מהלך של יומיים. על כן, רוצח בשגגה אשר גר בין ערים אלו, יכול להגיע לעיר מקלט קרובה תוך יום. ואם הוא גר בגבול דרומי של ראובן, אז מרחק משם עד קו רוחב של סוכת-בצר 39 מיל, פחות ממהלך יום⁴.

פתרון שהבאנו מבוסס על ארבעה מופתים: א) גבול צפוני של הארץ עובר 240 מיל צפונה מירושלים; ב) מרכז צוער נמצא כמעט במדויק 80 מיל דרומה מירושלים; ג) קו ערי המקלט במזרח אשר מקביל לקו ערי מקלט במערב עובר כמעט במדויק דרך מרכז צוער; ד) קו זה עובר דרך בעל בכ.

⁴ כמובן חשבון זה מהווה סימן בלבד כי אם הוא גר לא סמוך לקו ערי מקלט אז מרחק יהיה גדול מ- 40 מיל. וגם מרחק בין הערים לאורך הקו לא 80 מיל אלא כ- 82 מיל

כעת יש לנו שני פתרונות לגבי ערי מקלט במזרח. איזה מהן נכון? כתוב במכות י"ב ע"א אמר ריש לקיש: שלש טעיות עתיד שרו של רומי לטעות, דכתיב: מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה, טועה - שאינה קולטת אלא בצר, והוא גולה לבצרה; טועה - שאינה קולטת אלא אדם, והוא מלאך. אולי שרו של רומי יסתפק בשני פתרונות של ערי מקלט שהצענו ויבחר בפתרון הלא נכון? ואז נדע האם בצר היא סוכות או ברזה⁵.

3. ערי מקלט בעתיד

כתוב בתורה (דברים י"ט ח'-ט') "ואם ירחיב ה' א-להיך את גבלך כאשר נשבע לאבתך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבתך וכו' ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה".

על איזה הרחבה מדובר? לפי גבולות יחזקאל, גבול צפוני של הארץ יעבור 540 מיל צפונה מירושלים או 300 מיל צפונה מגבול צפוני קודם סמוך לבעל בך וגבול דרומי יעבור 435 מיל דרומה מירושלים, גם כן 300 מיל דרומה מגבול דרומי קודם סמוך לקדש ברנע. לכן נראה הגיוני להעמיד בתחומים בחדשים שלש ערי מקלט במרחק 100 מיל ביניהם. בצפון עיר ראשונה בקו רוחב 240 מיל צפונה מירושלים, שניה 340 מיל צפונה ושלישית 440 מיל צפונה ממנה. וכן בדרום, הראשונה בקו רוחב 135 דרומה מירושלים, שניה 235 מיל דרומה ושלישית 335 מיל דרומה. מרחקים אלו מתאימים למרחק 100 מיל בין שכם לקדש נפתלי (בין גבול דרומי של שכם לגבול צפוני של קדש נפתלי). בתקופת דוד ושלמה גבול צפוני של הארץ כנראה הגיע לגבול עתידי. לכן הפסוק בתורה היה מתפרש בתור הוספת שלש ערים בצפון בלבד. סימנו [שלש ערים](#) בהמשך קו של ערי מקלט במערב וכן במזרח. הבעיה עם קו מערבי שהוא נכנס לים בסביבת עיר טריפולי. הבעיה עם קו מזרחי שהוא סמוך מאד לגבול מזרחי. יתכן ששלש ערי מקלט היו אמורים להיות באמצע בין שני קוים אלו.

הרחבה דרומה לכל חצי האי סיני לא היתה אפשרית בעבר (כי אין שם מים). אבל יתכן שפסוק מרמז גם עליה. ונתן לדרוש: "ויספת לך שלש ערים" - בצפון, "עוד" - לרבות [שלש ערים בדרום](#). לא נתן להעמיד שלש ערים בדרום על קו ערי מקלט מזרחי כי קו זה יוצא מזרחה מסיני. אבל קו מערבי עובר דרך סיני ופוגע צוואר הצר של רס מוחמד!

יתכן שבעתיד שלש ערי מקלט במזרח יתבטלו כי אין טעם לקיים שתי ערי מקלט באותה רצועה של 75 מיל. ואז יהיו [תשעה ערי מקלט](#) בלבד: שלש במרכז-חברון, שכם וקדש, שלש בדרום ושלוש בצפון.

ועוד יתכן שיתבטלו גם ערי מקלט חברון, שכם וקדש והיו סה"כ [שתים עשרי ערי מקלט](#). נתן להעמיד אותם על גבולות פנימיים של 13 הרצועות של 75 מיל, במרחק 75 מיל אחת משניה כמו המרחק בין חברון לשכם. אם נרצה להעמיד אותם על קו ישר אחד אשר עובר ביבשה בלבד, אז יש טווח קטן ביותר של אפשרויות. בפרט קו של [תשעה ערי מקלט](#) לא אפשרי כי הוא נכנס לים. בגבול דרומי של גד ישנה כניסה של [ים סוף](#). מחסום הבא הוא [כתף מערבית של כנרת](#). מחסום אחרון הוא [מפרץ ים התיכון](#) צפונה מטריפולי. בטווח מגבלות של כמה מאות מטרים העברנו קו גאודזי דרך [עין](#)

⁵ בכל מקרה אין קשר בין בצרה זאת לכפר [Buseirah](#) בירדן

עיטם. קו זה נוגע בים סוף, כמעט נוגע בים התיכון ועובר כ- 400 מ' מערבה מכנרת. סימנו בו את הנקודות מ-0 עד 13 כולל קצוות הארץ.

נזכיר שעין עיטם לפי חשבוננו נמצאת בהמשך ציר בית המקדש אשר מכוון בזווית 6.1975 מעלות דרומה מן המערב על גבול מערבי של הר הבית העתידי של 3100 על 3100 אמה (כולל מגרש 50 אמה). זהו מקום בו דוד ושמואל שקלו לבנות את בית המקדש. במאמר על מסעות בני ישראל (סעיף 50) הראנו שמסע אחרון של בני ישראל מערבות מואב אמור היה להיות לירושלים והיה מסתיים בעין עיטם. יש סמליות בכך שמחניה הסופית בירושלים תצא בעתיד דרך הצלה של ערי מקלט.

ויש עוד אפשרות שערי מקלט יהיו על הקו הנ"ל אבל באמצע רוחב כל רצועה ורצועה. ואז יהיו 12 ערים לכל שבט ושבט ועוד עיר נוספת באמצע תרומה לכהנים, לויים ועובדי העיר וליושבי רצועת הנשיא סביב כדור הארץ.